

पाठः-१५ सम्बन्धः	(षष्ठी विभक्तिः)
------------------	------------------

दिनांक-

कालांश-संख्या -

कक्षाकार्यम् -

- सम्बन्ध षष्ठी विभक्ति का परिचय
- षष्ठी विभक्ति शब्दरूप समूहोच्चारणम्
- षष्ठी विभक्ति वाक्यप्रयोग - मौखिक

अभ्यास

2.	मूलशब्दः	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्	
	आचार्य	आचार्यस्य	आचार्ययोः	आचार्याणाम्	
	गगन	गगनस्य	गगनयोः	गगनानाम्	
	नायिका	नायिकायाः	नायिकयोः	नायिकानाम्	
	लेखनी	लेखन्याः	लेखन्योः	लेखनीनाम्	
	नदी	नद्योः	नद्योः	नदीनाम्	
3.	शब्दः	मूलशब्दः	लिङ्गम्	विभक्तिः	वचनम्
	बालकानाम्	बालक	पुल्लिङ्गम्	षष्ठी	बहुवचनम्
	लतायाः	लता	स्त्रीलिङ्गम्	षष्ठी	एकवचनम्
	वाटिकायाम्	वाटिका	स्त्रीलिङ्गम्	सप्तमी	एकवचनम्
	ऐश्वर्यायाः	ऐश्वर्या	स्त्रीलिङ्गम्	षष्ठी	एकवचनम्
	अमिताभस्य	अमिताभ	पुल्लिङ्गम्	षष्ठी	एकवचनम्
4.	(क) कस्याः	(ख) कस्याः	(ग) कस्मै	(घ) केन	(ङ) कस्य
5.	(क) विद्यालयस्य	(ख) कालिदासस्य	(ग) आम्रस्य	(घ) कथायाः	(ङ) जनन्याः
	(च) पिकस्य				

पाठः-१६ अधिकरणकारकम्(सप्तमी विभक्तिः)
--

दिनांक-

कालांश-संख्या -

कक्षाकार्यम् -

- अधिकरणकारक सप्तमी विभक्ति का परिचय
- सप्तमी विभक्ति शब्दरूप समूहोच्चारणम्
- सप्तमी विभक्ति वाक्यप्रयोग - मौखिक

अभ्यास

1.	मूलशब्दः
कार्यालय
अस्मद्
उद्यान
लेखनी
प्रयोगशाला | एकवचनम्
कार्यालये
मयि
उद्याने
लेखन्याम्
प्रयोगशालायाम् | द्विवचनम्
कार्यालयोः
आवयोः
उद्यानयोः
लेखन्योः
प्रयोगशालयोः | बहुवचनम्
कार्यालयेषु
अस्मासु
उद्यानेषु
लेखनीषु
प्रयोगशालासु |
|----|---|---|---|--|
2. (क) ब्रह्माण्डे पृथिवी अस्ति। (ख) पृथिव्यां देशः अस्ति।
(ग) देशे राज्यम् अस्ति। (घ) राज्ये जनपदः अस्ति।
(ङ) जनपदे नगरम् अस्ति। (च) नगरे ग्रामः अस्ति।
(छ) ग्रामे वीथी अस्ति। (ज) वीथीषु गृहम् अस्ति।
(झ) गृहे अहम् अस्मि। (ञ) मयि ब्रह्माण्डम् अस्ति।
 3. (क) विद्यालये (ख) पुस्तकालये (ग) पाकशालायां (घ) कक्षायां (ङ) प्रदर्शन्याम्
(च) उद्याने
 4. (क) नीडेषु (ख) दण्डेन (ग) सैनिकाः (घ) तुभ्यम् (ङ) गृहस्य
 5. (क) कुत्र (ख) काः (ग) का (घ) के (ङ) के
(च) कुत्र
 6. (क) शिक्षके ज्ञानम् अस्ति।
(ख) जनन्याम् स्नेहः अस्ति।
(ग) जनके रक्षणम् अस्ति।
(घ) देवे आशीर्वादः अस्ति।
(ङ) दिल्लीनगरे गृहम् अस्ति।

पाठ:-११ कर्मकारकम्(द्वितीया विभक्तिः)
--

दिनांक-

कालांश-संख्या –

कक्षाकार्यम् –

- कर्मकारक द्वितीया विभक्ति का परिचय
- द्वितीया विभक्ति शब्दरूप समूहोच्चारणम्
- द्वितीया विभक्ति वाक्यप्रयोग – मौखिक

अभ्यास

2.	मूलशब्दः	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्		
	दीप	दीपम्	दीपौ	दीपान्		
	गायक	गायकम्	गायकौ	गायकान्		
	गृह	गृहम्	गृहे	गृहाणि		
	चटका	चटकाम्	चटके	चटकाः		
3.	(क) भोजनं	(ख) नवनीतम्	(ग) कथाम्	(घ) पुस्तकम्	(ङ) अभिनयं	
4.	(क) न्यायाधीशः	(ख) लेखकः	(ग) पत्रवाहकः	(घ) चिकित्सकः	(ङ) कुम्भकारः	
5.	(क) सैनिकः	देशं	(ख) अहम्	पाठं	(ग) सा	भोजनं
	(घ) बाला	कलिकाः	(ङ) त्वम्	कवितां		

संस्कृतम्

कक्षा-६

पाठ:-११ कर्मकारकम्(द्वितीया विभक्तिः)

पाठः-१२ करणकारकम्(तृतीया विभक्तिः)

दिनांक-

कालांश-संख्या –

कक्षाकार्यम् –

- करणकारक द्वितीया विभक्ति का परिचय
- तृतीया विभक्ति शब्दरूप समूहोच्चारणम्
- तृतीया विभक्ति वाक्यप्रयोग – मौखिक

अभ्यास

2.	मूलशब्दः	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
	नायक	नायकेन	नायकाभ्याम्	नायकैः
	भवन	भवनेन	भवनाभ्याम्	भवनैः
	अजा	अजया	अजाभ्याम्	अजाभिः
	नारी	नार्या	नारीभ्याम्	नारीभिः
	अङ्कनी	अङ्कन्या	अङ्कनीभ्याम्	अङ्कनीभिः

3. (क) नरः पादाभ्याम् चलति।

(ख) कुमारः लतया सह गीतं गायति।

(ग) मम अग्रजः दूरवाण्या वार्तालापं करोति।

(घ) सिंहः पादाभ्याम् चलति।

(ङ) अहं मित्रैः सह क्रीडामि।

4. (क) अनुजेन (ख) कूर्चेन (ग) घटेन (घ) जनन्या (ङ) जलेन

(च) लेखन्या

5. (क) कुञ्चिकया (ख) सुधाखण्डेन (ग) चमसेन (घ) बसयानेन (ङ) कर्तर्या

6. (क) (vi) (ख) (i) (ग) (v) (घ) (iii) (ङ) (iv)

(च) (ii)

पाठ:-१३ संप्रदानकारकम्(चतुर्थी विभक्तिः)

दिनांक-

कालांश-संख्या –

कक्षाकार्यम् –

- संप्रदानकारक चतुर्थी विभक्ति का परिचय
- चतुर्थी विभक्ति शब्दरूप समूहोच्चारणम्
- चतुर्थी विभक्ति वाक्यप्रयोग – मौखिक

अभ्यास

1.	मूलशब्दः	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
	देश	देशाय	देशाभ्याम्	देशेभ्यः
	पर्यावरण	पर्यावरणाय	पर्यावरणाभ्याम्	पर्यावरणेभ्यः
	जल	जलाय	जलाभ्याम्	जलेभ्यः
	आचार्य	आचार्याय	आचार्याभ्याम्	आचार्येभ्यः
	जननी	जनन्यै	जननीभ्याम्	जननीभ्यः
2.	कर्ता	कर्म	करणकारकम्	सम्प्रदानकारकम्
	प्रथमा विभक्तिः	द्वितीया विभक्तिः	तृतीया विभक्तिः	चतुर्थी विभक्तिः
	पत्रिका	वातायनम्	अङ्गन्या	भोजनाय
	सूची	स्थालिकाम्	मापिकया	वृक्षाय
	वनम्	दूरवाणीम्	वैज्ञानिकेन	अम्बायै
	नायकाः	सेवकम्	नेत्रेण	सख्यै
3.	(क) अग्रजायै	(ख) क्रीडायै	(ग) जनन्यै	(घ) ज्ञानाय
	(च) भोजनाय			(ङ) देशाय
4.	(क) पुस्तकानि ज्ञानाय भवन्ति।			
	(ख) चुटकी भीमाय मोदकानि यच्छति।			
	(ग) सः याचकाय वस्त्राणि यच्छति।			
	(घ) वृक्षाः परोपकाराय फलन्ति।			
	(ङ) मम जीवनं देशाय अस्ति।			
	(च) आचार्याय नमः।			
5.	(क) पठनाय	(ख) खेलनाय	(ग) पूजनाय	(घ) विश्रामाय
	(च) भोजनाय			(ङ) भ्रमणाय

पाठ:-१४ अपादानकारकम्(पञ्चमी विभक्तिः)
--

दिनांक-

कालांश-संख्या –

कक्षाकार्यम् –

- अपादानकारक पञ्चमी विभक्ति का परिचय
- पञ्चमी विभक्ति शब्दरूप समूहोच्चारणम्
- पञ्चमी विभक्ति वाक्यप्रयोग – मौखिक

अभ्यास

2.	मूलशब्दः	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्	
	आचार्य	आचार्यात्	आचार्याभ्याम्	आचार्येभ्यः	
	वायुयान	वायुयानात्	वायुयानाभ्याम्	वायुयानेभ्यः	
	परीक्षा	परीक्षायाः	परीक्षाभ्याम्	परीक्षाभ्यः	
	नगर	नगरात्	नगराभ्याम्	नगरेभ्यः	
	नदी	नद्याः	नदीभ्याम्	नदीभ्यः	
3.	(क) वृक्षात्	(ख) मित्रात्	(ग) शीतकात्	(घ) शिक्षिकायाः (ङ) जनन्याः	
	(च) वाटिकायाः				
4.	(क) जनकः कार्यालयात् आगच्छति।				
	(ख) गजः शाखायाः फलानि खादति।				
	(ग) बालकः चमसेन दुग्धं पिबति।				
	(घ) नरेन्द्रः राजेन्द्राय लेखनीं ददाति।				
	(ङ) वयं हस्ताभ्याम् नमामः।				
5.	शब्दः	मूलशब्दः	लिङ्गम्	विभक्तिः	वचनम्
	नरेण	नर	पुल्लिङ्गम्	तृतीया	एकवचनम्
	वृक्षैः	वृक्ष	पुल्लिङ्गम्	तृतीया	बहुवचनम्
	वनात्	वन	नपुंसकलिङ्गम्	पंचमी	एकवचनम्
	यन्त्रेभ्यः	यन्त्र	नपुंसकलिङ्गम्	पंचमी	बहुवचनम्
	तस्याः	तत्	स्त्रीलिङ्गम्	पंचमी	एकवचनम्

6 बालकाः पठन्ति

❖ उचितेन पदेन रिक्तस्थानं पूरयत ।

- १) तानि चित्राणि सन्ति ।
- २) ताः परिचारिकाः आगच्छन्ति ।
- ३) एते गायिके गायतः ।
- ४) एते पादुके स्तः ।
- ५) ताः कलिकाः विकसन्ति ।

❖ चित्रं दृष्ट्वा वाक्यं रचयत ।

- १) बालकाः धावन्ति ।
- २) वायुयानम् उड्डयति ।
- ३) महिला पचति ।
- ४) नदी वहति ।
- ५) बिडालाः पिबन्ति ।

❖ उचितं क्रियापदं चिनुत ।

- १) हसतः
- २) पठति
- ३) नृत्यन्ति
- ४) लिखतः
- ५) धावन्ति

❖ कोष्ठके दत्तं पदं चित्वा उचितां विभक्तिं प्रयुज्य कर्तृपदम् लिखत ।

- १) पाञ्चालिके स्तः ।
- २) मीनाः तरन्ति ।
- ३) पिकौ कूजतः ।
- ४) अश्वाः धावन्ति ।
- ५) अजे चरतः ।
- ६) विद्युद्दिपाः सन्ति ।

Class : 6 Sanskrit

❖ चित्रं दृष्ट्वा चत्वारि वाक्यानि लिखत ।

१) मेघाः वर्षन्ति ।

२) सर्वत्र जलम् अस्ति ।

३) कर्गदनौका वहति ।

४) बालकाः प्रसन्नाः भवन्ति ।

पाठः ७ युवाम् खेलथः

वाक्य के श्रोता (listener) को मध्यमः पुरुषः (second person) कहा जाता हैं ।

प्रत्ययः	सि	थः	थ
धातु + प्रत्ययः	पठ + सि	पठ + थः	पठ + थ
धातुरूपम्	पठसि	पठथः	पठथ
कर्ता + क्रियापदम्	त्वम् पठसि ।	युवाम् पठथः।	यूयम् पठथ ।
अर्थः	तुम पढ़ते हो ।	तुम दोनों पढ़ते हो ।	तुम सब पढ़ते हो ।

उदाहरणानि

- १) त्वं छात्रः असि । , त्वं पठसि । (एकवचनम्)
- २) युवाम् बालिके स्थः। , युवाम् पठथः । (द्विवचनम्)
- ३) यूयम् बालकाः स्थ । यूयम् पठथ । (बहुवचनम्)

- १) त्वं नन्दिनी असि । त्वं हससि ।
- २) युवाम् सैनिकौ स्थः । युवाम् रक्षथः ।
- ३) यूयम् शिक्षकाः स्थ । यूयम् पाठयथ ।

अभ्यासः

प्रश्न : १ मौखिक अभ्यासः

प्रश्न : २ उदाहरण के अनुसार धातु का योग्य रूप लिखिए ।

क) पठसि	पठथः	पठथ
ख) खादसि	खादथः	खादथ
ग) गच्छसि	गच्छथः	गच्छथ
घ) वदसि	वदथः	वदथ

प्रश्न : ३ चित्र देखकर दो वाक्य लिखिए

- १) युवाम् नर्तक्यौ स्थः। युवाम् नृत्यथः ।
- २) युवाम् गायिके स्थः । युवाम् गायथः ।
- ३) युवाम् बालिके स्थः । युवाम् खेलथः ।
- ४) युवाम् बालकौ स्थः । युवाम् क्रीडथः ।
- ५) युवाम् कृषकौ स्थः । युवाम् कर्षथः ।

प्रश्न : ४ योग्य शब्द से रिक्त स्थान भरिए ।

- १) युवाम्
- २) यूयम्
- ३) त्वं
- ४) पिबसि
- ५) कुरुथः

प्रश्न : ५ वाक्य मध्यम पुरुष मे परिवर्तन करके लिखिए ।

- १) यूयम् वादयथ ।
- २) त्वं पठसि ।
- ३) त्वं पूजयसि ।
- ४) त्वं प्रक्षालयसि ।
- ५) युवाम् पश्यथः ।

❖ उचितेन पदेन रिक्तस्थानं पूरयत ।

- १) वयम् चलामः ।
- २) अहम् हसामि ।
- ३) आवाम् नमावः ।
- ४) वयम् धावामः ।
- ५) वयम् पिबामः ।
- ६) आवाम् खेलावः ।

❖ उदाहरणानुसारं धातोः योग्यं रूपं लिखत ।

एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
१) नमामि	नमावः	नमामः
२) पठामि	पठावः	पठामः
३) खादामि	खादावः	खादामः
४) गच्छामि	गच्छावः	गच्छामः
५) वदामि	वदावः	वदामः

❖ अधोलिखितानि वाक्यानि मध्यमपुरुषे उत्तमपुरुषे च परिवर्तयत ।

प्रथमः पुरुषः	मध्यमपुरुषः	उत्तमपुरुषः
१) सेवकाः गच्छन्ति ।	यूयं गच्छथ ।	वयं गच्छामः ।
२) क्रीडकाः क्रीडन्ति ।	यूयं क्रीडथ ।	वयं क्रीडामः ।
३) वृद्धौ स्मरतः ।	युवां स्मरथः ।	आवां स्मरावः ।
४) आरक्षकः ताडयति ।	त्वं ताडयसि ।	अहं ताडयामि ।
५) तौ इच्छतः ।	युवां इच्छथः ।	आवाम् इच्छावः ।

❖ निर्देशानुसारं वाक्यानां पुरुषं परिवर्त्य पुनः लिखत ।

१) जननी पूजयति	= त्वं <u>पूजयसि</u> ।
२) ते इच्छन्ति	= वयं <u>इच्छामः</u> ।
३) मातुलः करोति	= त्वं <u>करोषि</u> ।
४) अहम् चिन्तयामि	= सः <u>चिन्तयति</u> ।
५) यूयं तरथ	= ते <u>तरन्ति</u> ।

पाठः-५ धातुपरिचयः(क्रिया)

दिनांक-

कालांश-संख्या –

कक्षाकार्यम् –

- धातु परिचय
- धातु अर्थ चर्चा- लेखन

अभ्यास

1. (क) पा (पिब्) (ख) दृश् (पश्य)
(ग) तृ (तर्) (घ) खाद् (ङ) नृत्
2. (क) (iii) (ख) (iv) (ग) (i) (घ) (v) (ङ) (ii)
3. (क) लिखना (ख) फेंकना (ग) याद करना
(घ) चिन्ता करना (ङ) घूमना

पाठ:-४ सर्वनाम

दिनांक-

वर्ग-संख्या -

कक्षाकार्यम् -

- प्रत्यक्ष पद्धतिसे तीनों लिंग के सर्वनाम की चर्चा
- सर्वनाम वाक्यप्रयोग

अभ्यास

2.	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
(क)	सः	तौ	ते
(ख)	अहम्	आवाम्	वयम्
(ग)	सा	ते	ताः
(घ)	त्वम्	युवाम्	यूयम्
(ङ)	एतत्	एते	एतानि
(च)	एषः	एतौ	एते
(छ)	तत्	ते	तानि
(ज)	एषा	एते	एताः
3.	अहम् बालकः वयम् गायिकाः	आवाम् सख्यौ अहम् गृहिणी	अहम् चिकित्सकः अहम् सेवकः

विशेष-अभ्यास

➤ उचितैः सर्वनामपदैः रिक्तस्थानानि पूरयत ।

- १) _____ अश्वः । (ते / सः)
- २) _____ बालिका । (एषा / एषः)
- ३) _____ पुस्तकानि । (तानि / तत्)
- ४) _____ मयूरौ । (तौ / सः)
- ५) _____ चित्राणि । (एतानि / सा)
- ६) _____ वायुयानाम् । (तत् / एतानि)
- ७) _____ महिले । (ते / तौ)
- ८) _____ लेखनी । (एषा / एषः)
- ९) _____ शाटिकाः । (ताः / एषा)
- १०) _____ करवस्त्रम् । (एतत् / सा)

पाठ:-३ संस्कृतशब्दपरिचय:-२

दिनांक-

कालांश संख्या -

कक्षाकार्यम् -

- आकारान्त स्त्रीलिंग एवं ई- स्त्रीलिंग शब्द चर्चा
- आकारान्त स्त्रीलिंग एवं ई- स्त्रीलिंग शब्दों का समूहोच्चारण

अभ्यास

<p>2. पुंलिङ्गम् पुत्रौ अध्यापकः पुस्तकालयः भल्लुकाः</p>	<p>स्त्रीलिङ्गम् पाठशाला नर्तकी लताः नार्यौ</p>	<p>नपुंसकलिङ्गम् कङ्कणानि पात्रे भवने युतकम्</p>
<p>3. (क) मक्षिका (घ) बालिके</p>	<p>(ख) सख्यौ (ङ) सिंही</p>	<p>(ग) राज्ञी (च) कथे</p>
<p>4. (क) दो छुरी (घ) अनेक कूड़ादान</p>	<p>(ख) पृथ्वी (ङ) अनेक पैमाने</p>	<p>(ग) एक कैंची (च) एक नौकरानी</p>
<p>5. एकवचनम् (क) सिक्थवर्तिका (ख) भगिनी (ग) माला (घ) नारी (ङ) शाखा</p>	<p>द्विवचनम् सिक्थवर्तिके भगिन्यौ माले नार्यौ शाखे</p>	<p>बहुवचनम् सिक्थवर्तिकाः भगिन्यः मालाः नार्यः शाखाः</p>
<p>6. एकवचनम् अङ्कनी ग्रीवा मुद्रिका</p>	<p>द्विवचनम् मज्जूषे कुप्यौ लेखन्यौ</p>	<p>बहुवचनम् मार्जन्यः घट्यः अजाः</p>

पाठ:-१ वर्णमाला

दिनांक-

कालांश संख्या -

कक्षाकार्यम् -

- स्वर एवं व्यञ्जन चर्चा-लेखनम्
- संयुक्त व्यञ्जन चर्चा- लेखनम्
- वर्णविच्छेद एवं वर्णसंयोजनम्

अभ्यास

1. (क) 5 (ख) 25 (ग) 4 (घ) स्वरः (ङ) य्
2. क-वर्गः क् ख् ग् घ् ङ्
 ट-वर्गः ट् ठ् ड् ढ् ण्
 त्-वर्गः त् थ् द् ध् न्
 ऋष्माणः श् ष् स् ह्
3. स्वराः च-वर्गः प-वर्गः अन्तःस्थः
 आ, ई, औ ज्, झ, छ प्, ब्, भ्, म् य्, र्, ल्, व्
4. शब्दः स्वराः व्यञ्जनानि
 विद्यालयः इ, आ, अ व्, द्, य्, ल्
 शिक्षकः इ, अ श्, क्
 नम्रता अ, आ न्, म्, र्, त्
5. (क) ब् + आ + ल् + इ + क् + आ
 (ख) म् + अ + त् + इ
 (ग) प् + अ + त् + र् + आ + ण् + इ
 (घ) ल् + इ + ङ् + ग् + अ + म्
 (ङ) ग् + ऋ + अ + ह् + अ + म्
6. (क) पुस्तकम् (ख) उद्योगः (ग) श्रवणम् (घ) उद्यानम् (ङ) क्रिया

विशेष - अभ्यास

प्र-१ वर्णविच्छेदं कुरुत ।

१) प्रकाशः

२) विज्ञानम्

३) श्रमः

४) पर्वतः

५) वृक्षः

प्र-२ वर्णसंयोजनं कुरुत ।

१) व् + अ + न् + अ + म्

२) च् + इ + त् + र् + अ + म्

३) प् + अ + र् + ई + क् + ष् + आ

४) व् + इ + ज् + ज् + आ + न् + अ + म्

५) क् + अ + क् + ष् + अ + :

पाठ:-२ संस्कृतशब्दपरिचय:-१

दिनांक-

कालांश संख्या -

कक्षाकार्यम् -

- अकारान्त पुल्लिङ्ग एवं नपुंसकलिङ्ग शब्द चर्चा
- अकारान्त पुल्लिङ्ग एवं नपुंसकलिङ्ग शब्द समूहोच्चारण

अभ्यास

2.	पुल्लिङ्गम्
सिंहः
बालकाः
मालाकारौ
वृक्षः	नपुल्लिङ्गम्
व्यजनम्
जालपुटम्
करवस्त्रे
पत्राणि	
3. (क) चन्द्रः	(ख) व्यजनम्	(ग) फलम्	
(घ) देवाः	(ङ) पुत्रौ	(च) शिक्षकौ	
4. (क) एक नाखून	(ख) अनेक कंगी	(ग) अनेक चूहे	
(घ) अनेक शीशे	(ङ) दो कान	(च) एक दीपक	
5.	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
	निर्झरः	काकौ	भवनानि
	दुग्धम्	शुकौ	वस्त्राणि
	सुधाखण्डः	युतके	नृपाः
	सङ्गणकम्	मन्दिरे	पुस्तकालयाः
6. (क) पुस्तकम्	पुस्तके	पुस्तकानि	
(ख) पर्वतः	पर्वतौ	पर्वताः	
(ग) कक्षः	कक्षौ	कक्षाः	
(घ) देशभक्तः	देशभक्तौ	देशभक्ताः	
(ङ) गृहम्	गृहे	गृहाणि	

पाठ:-९ कारक परिचयः

दिनांक-

कालांश-संख्या -

कक्षाकार्यम् -

- कारक चर्चा
- अ-कारान्त पुंल्लिग , आकारान्त स्त्रीलिंग , अ-कारान्त नपुंसकलिंग शब्दरूप चर्चा
- शब्दरूप समूहोच्चारणम् एवं लेखन

अभ्यास

1. (क) (iii)	(ख) (i)	(ग) (vi)
(घ) (ii)	(ङ) (iv)	(च) (v)
2. (क) (iv)	(ख) (v)	(ग) (vi)
(घ) (iii)	(ङ) (ii)	(च) (i)

3. मूलशब्दः	विभक्तिः	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
(क) बालक	प्रथमा	बालकः	बालकौ	बालकाः
(ख) लता	द्वितीया	लताम्	लते	लताः
(ग) फल	तृतीया	फलेन	फलाभ्याम्	फलैः
(घ) बालक	चतुर्थी	बालकाय	बालकाभ्याम्	बालकेभ्यः
(ङ) लता	पञ्चमी	लतायाः	लताभ्याम्	लताभ्यः
(च) फल	षष्ठी	फलस्य	फलयोः	फलानाम्
(छ) बालक	सप्तमी	बालके	बालकयोः	बालकेषु
(ज) लता	सम्बोधनम्	हे लते!	हे लते!	हे लता!

पाठः-१० कर्तृकारकम्(प्रथमा विभक्तिः)

दिनांक-

कालांश-संख्या -

कक्षाकार्यम् -

- कारक चर्चा
- अ-कारान्त पुल्लिङ्ग , आकारान्त स्त्रीलिङ्ग , अ-कारान्त नपुंसकलिङ्ग शब्दरूप चर्चा
- शब्दरूप समूहोच्चारणम् एवं लेखन

अभ्यास

2.	मूलशब्दः वाटिका पुस्तकम् देवी मुद्रिका नायकः मित्र	एकवचनम् वाटिका पुस्तकम् देवी मुद्रिका नायकः मित्रम्	द्विवचनम् वाटिके पुस्तके देव्यौ मुद्रिके नायकौ मित्रे	बहुवचनम् वाटिकाः पुस्तकानि देव्यः मुद्रिकाः नायकाः मित्राणि	
3.	मूलशब्दः पुत्र देवी महोदय गोविन्द सीता भगिनी शिक्षिका	एकवचनम् हे पुत्र! हे देवि! हे महोदय! हे गोविन्द! हे सीते! हे भगिनि! हे शिक्षिके!	द्विवचनम् हे पुत्रौ! हे देव्यौ! हे महोदयौ! हे गोविन्दौ! हे सीते! हे भगिन्यौ! हे शिक्षिके	बहुवचनम् हे पुत्राः! हे देव्यः! हे महोदयाः! हे गोविन्दाः! हे सीताः! हे भगिन्यः! हे शिक्षिकाः!	
4.	(क) सम्मार्जनी	(ख) कृषकाः	(ग) वानरौ	(घ) त्वम्	(ङ) वृद्धाः
5.	(क) शनैः	(ख) उच्चैः	(ग) बहिः	(घ) अद्य	(ङ) अन्तः
6.	● अम्बे!	● हे कणिके!	● हे जननि!	● न, शीघ्रं	